

SAVA

Izhaja vsako soboto ob 5 uri zvečer. Uredništvo in upravnništvo: Kranj št. 170 (Prevčeva hiša). — Naročnina za celo leto K 4.—, za pol leta K 2.—, za četrt leta K 1.—. Za vsa druge države in Ameriko K 5'60.— Posamezne številke po 10 vinarjev. — Vse dopise je naslavljati na uredništvo lista „Sava“ v Kranju. Inserate, naročnino, reklamacije pa na upravništvo „Sava“ v Kranju. — Dopisi naj se blagovolijo frankirati Brezimi dopisi se ne priobčujejo. Reklamacije so poštnine proste. — **Inserati:** štiristopna petit-vrsta za enkrat 12 vin za dvakrat 9 vin., za trikrat 6 vin., večji inserati po dogovoru. Inserati v tekstu, poslana in posmrtnice dvojno. Plačujejo se naprej. — Rokopisi se ne vračajo. — Brzjav: „Sava“, Kranj

Čekovni račun pri c. kr. pošto-hranilničnem uradu št.: 41.775.

Velika noč.

Velika noč — čas preporoda!

Narava si nadeva praznično obleko, prespala je zimo in sedaj se kinča, da dostojno pozdravi novo, mlado življenje, da dostojno praznuje vstajenje.

Nežno in mehko zelenje drevja, žvrgoljenje ptic in tisoč pestrih pomladnih cvetk oznanja, da je vstal Izveličar in žnjim vse življenje.

Tako smo vzklili druga leta. Toda letos! Kakor je praznik miru udušil grom topov, tako bo tudi praznik vstajenja udušilo pokanje pušk, zvižganje šrapnelov, grom granat. Kosi razstreljenih fortov frče v zraku, lomijo se puške, na tisoče ljudi umira gladu, tisoči padajo od sovražne kroglice in tisoči so daleč proč od domače grude, na tujih tleh, v tujem vjetništvu. Žalost in jok vsepovsod! Tu manjka moža, tam očeta, brata, ženina, sina — ves svet je postal dolina solz — v dvajsetem stoletju, v stoletju probuje in kulture in človekoljubja!

Ta slika je tako gorostasna, tako strašna in pretresljiva, da se nam nehote vzbudi misel, da je vse to le začetek preporoda za ves svet, osobito pa še za našo domovino in njene narode. Sovražniki na desni in levi, pritisk od zgoraj in spodaj, skoraj ves svet se je združil, da nas uniči, da nas potisne nazaj v trdo zimo, v smrtonosni spanec. A čile so moči in jak je narod. Upira in uprl se bo tej nakani združenih sovražnikov in ostal bo veličasten in mogočen, kakor je veličastna in mogočna pomlad, kakor je veličastna in mogočna večna narava, ki hodi svojo pot, ne oziraje se na medsebojno sovraštvo narodov in držav. Vstal bo

in s podvojeno silo nadomestil izgube, ki so mu jih prizadajale sovražne moči. Izravnal bo nastale vrzeli in prelite solze bodo pospešile njegov razvoj.

Takih misli praznujmo letošnjo veliko noč in lažje bomo prenašali ogromne žrtve in lažje pozabili na potoke krvi, ki smo jo prelivali, da osvobodimo ljubljeno domovino, ljubljeni narod. Združimo vse sile, da preprečimo nakane naših sovražnikov, da se izjalove njihovi načrti. Naj bo bojni grom pesem ob zibeli, katere se bo spominjal narod na veke. Naj nam ne izginejo nikdar iz spomina strašni dnevi letošnje Velike noči in z neodoljivo silo naprej, dokler ne izvojemo zmage nad vsemi sovragi, dokler ne dospemo do resničnega preporoda, do resničnega vstajenja. Potem se bo začelo tudi za nas lepše življenje, kakor smo je živeli dosedaj. Bodočnost naj bo naš up, ki nas naj tolaži v teh težkih dneh — ona bodočnost, ko bomo res mirne duše in veselega srca vzklili: „**Krislus je vstal**“, ter nam bo donel odgovor nazaj: „**V istini je vstal!**“

Dardanele.

Ves svet je ostrmel, ko se je februarja meseca raznesla vest, da namerava trojni sporazum napasti Dardanele ter zasesti Carigrad. In skoro nič manj se ni svet čudil, ko je ruski zunanji minister Sasanov izjavil koncem februarja v ruski dumi, da „približuje turško-ruska vojna Rusijo vedno bolj odprtemu morju.“ Prvo kakor drugo je tako dalekosežnega pomena in v slučaju zavzetja Dardanel in Carigrada nastanejo lahko tako temeljite izpremembe, da je potreba, to vprašanje nekoliko proučiti.

Že stoletja se trudi Rusija, da bi dosegla glede vprašanja Dardanel kaj uspeha. Toda vedno zaman. Leta 1805. je sklenila s Turčijo dogovor, da slednja odpre ruskim vojnim ladjam morske ožine in da jih zapre vojnim ladjam vseh drugih držav. A ta dogovor je bil veljaven le toliko časa, dokler ni Turčija imela političnih koristi od nasprotne ukrenitve. Že l. 1807. je ovirala ruske trgovske ladje in dovolila angleškemu brodogradništvu prehod v ruske vode. Leta 1833. je dosegel ruski car od Turčije nekako kot protiuslugo za pomoč, ki jo je poslal turškemu padišahu v Egipt, da zapre morske ožine vsem drugim velesilam in dovoli prosti prevoz le Rusiji. A tudi ta dogovor ni imel realnega uspeha. Kakor hitro se je Angliji posrečilo postaviti Turčijo pod evropsko varstvo in torej Turčija ni bila več vezana na Rusijo, je moral car dovoliti, da so dospale angleške vojne ladje pred Carigrad. Obenem pa je moral pristati tudi na to, da so se morske ožine zaprle za vse vojne ladje, torej tudi za ruske.

Pa tudi ta določba je bila za Rusijo le bolj na papirju. Kajti, kakor hitro je Rusija leta 1854. prišla s Turčijo v konflikt, je zadnja kršila pogodbo in tudi Francoska in Anglija, kot zaščitnici mednarodnega prava pozabljata na svojo dolžnost in pošiljata svojo vojno brodogradnjo v Črno morje.

Od tega časa nadalje se Rusija ni več trudila, doseči od Turčijo kake posebne ugodnosti glede morskih ožin. Že Gorjajnov, ravnatelj ruskega državnega arhiva, je nekoč povedal, da Rusija ni nikdar uživala koristi iz svojih pogodbenih pravic, ker so iste podvržene enaki usodi, kakor vsi drugi diplomatični dogovori in so le toliko časa koristne, dokler se jih ne uporablja. Zato pa tudi Rusija pri mirovnih pogajanjih po krimski vojski ni več obstojala na separatnih določilih, nego je izdelala dva načrta, enega glede odprtja morskih ožin in drugega glede zaprtja istih. Tudi ko je knez Gorčakov porabil priliko nemško-francoske vojne v to, da skuša ublažiti poniževalne določbe pariškega miru, se ni dotaknil dardanel-

PODLISTEK.

Guy de Maupassant:

Doživljaji Valterja Schnaffsa.

Dalje.

V kako strašno nevarnost bi se podal, ako bi se pokazal s to čelado v sovražni deželi!

Ako bi srečal kmete, surove kmete, ki bi sovražnega vojaka gotovo takoj kakor psa pobili na tla! Gotovo bi ga masakrirali z gnojnimi vilami, lopatami, sekirami in kosami. Pobili bi ga z divjo jezo premagancev.

Kaj, ako bi srečal franktirerje? Ti divjaki brez postav in discipline bi ga ustrelili v svojo zabavo, iz kratkočasje! In že se mu je zdelo, da stoji ob zidu in vidi vase obrnjenih dvanajst puškinih cevi, z okroglimi malimi luknjicami, ki strme vanj.

In ako bi celo srečal francosko armado? Avantgarda bi ga smatrala za poizvedovalca, za predrznega, nevarnega štreberja, ki poizveduje na lastno pest — in ravnali bi z njim kakor zasluži! Slišal je že posamezne strele v grmovju skritih vojakov, medtem ko je stal na prostem polju čisto sam, in čutil je že, kako se mu kroglice zadirajo v meso, ter ga preluknjavajo kakor sito.

Docela obupan se je torej zopet vsedel. Videl ni izhoda. Nastala je med tem noč, težka, temna noč. Niti ganil se ni, le stresel se je pri vsakem najmanjšem šumu. Zajček, ki je strahopetno priskakljal mimo, ga je pognal skoro v beg, skovikanje sov mu je trgalo srce, ter ga navdajalo z mrzlim strahom, ki je bolel kot telesne rane. Odprl je na široko debele oči, kakor bi hotel prodreti tmino in vsak trenotek si je domišljal, da sliši korake.

Po neskončnih urah, polnih peklenškega strahu je zagledal skozi streho izpod korenin, da se dani. Neizrečno se je čutil olajšanega, živci so popustili, srce mu je jelo utripati mirneje, oči so se mu zaprle: zaspal je.

Ko se je prebudil, je stalo solnce že visoko. Moralo je biti že krog poldne. Nič ni motilo grobne tišine na širnem polju in Valter Schnaffs je doznal, da ga muči neznošen glad.

Dvignil se je in stopil par korakov, a nogi sta ga komaj nosili. Vsedel se je zopet in začel iznova premišljevati. Dve do tri ure si je belil glavo, kaj naj bi storil, sklenil je vsak trenotek kaj drugega in zopet obupaval, zmučen po tisočih naklepih, ki so pobijali drug drugega. Naposled je vendar prišel na misel, ki jo je smatral za logično in praktično. Paziti je hotel, če bo šel mimo kak kmet, ki bi ne bil oborožen. Tekel bi mu nasproti ter mu dal razumeti, da se mu da vjeti.

Snel je čelado, ki bi ga bila lahko izdala, ter vtaknil glavo kar najbolj previdno skozi luknjo.

Videti ni bilo žive duše. Daleč zadaj na desno se je dvigal dim iz dimnikov male vasice. Dim, brezdvomno iz kuhinjskih ognjišč! In na levo, na koncu dolgega drevoreda se je dvigal grad z mnogimi stolpi.

Čakal je do večera in glad ga je čimdalje bolj mučil. Slišati ni bilo daleč na okrog drugega glasu kakor k večjem krokanje gavranov ali zadušno grgranje v njegovem trebuhu.

In zopet je noč objela zemljo. Zleknil se je v svojem skrivališču in objel ga je nemiren spanec, spanec človeka, ki umira gladu.

Jutranja zarja ga je spravila zopet pokoncu. Začel je iznova opazovati. A kakor včeraj je ostala pokrajina tudi danes prazna in Valter Schnaffsove možgane je objel nov strah: strah,

da bo moral umreti gladu! Videl se je, kako leži na tleh svojega skrivališča na hrbtu. Živalice, razne male živalice, hite na njegovo telo, ter je oglodavajo. Lezejo mu pod obleko, da lažje dospo do mrzle kože. Velik govran mu s svojim ostrim kljunom kljuje oči.

Postal je skoro blazen. Mislil je, da se mora zgruditi, da nikdar več ne vstane. Že se je dvignil z namenom, da se vsemu upre in plane v vas, ko zagleda troje kmetov, ki so s senenimi vilami na ramah šli na svoje polje. V trenutku je zginil zopet v jarek.

Ko pa je večer zatemnil planoto, se je napravil poten strahu in utripajočega srca na pot v grad. Zdelo se mu je namreč bolje, ako se pokaže tam kakor v vasi, katero si je predstavljal kakor kletko polno tigrov.

Okna v pritličju gradu so bila razsvetljena. Neko okno je stalo celo odprto in izpuhtevalo močan duh po pečenem mesu. Bil je to duh, ki našemu Schnaffsu ni šel samo v nos, nego segal tudi globoko v njegovo notranjost. Duh, ki je imel nepremagljivo privlačno silo in ki ga je navdal z obupno hrabrostjo.

In hipno, takorekoč nehote se je prikazala njegova s čelado pokrita glava v odprtini okna. Osem služabnikov je sedelo okrog mize in večerjalo. Naenkrat pa je zastal nekemu dekletu grizljev v ustih, čaša ji je padla iz rok in oči so ji strmele v neko stvar.

Vsi pogledi so sledili njenemu.

Zagledali so sovražnika! Moj Bog! Prusi napadajo grad! . . .

In začul se je samo en krik, eden iz osmih različnih glasov sestavljen krik strahu. Potem pa je vse planilo pokonci, nastal je direndaj, suvanje semintja, mešanica, ki je silila beže proti durim v ozadju sobe. Stoli so padali, možje so prekucavali

skega vprašanja in istotako tudi v Sanštefanskem miru ni v tem govoru. Rusija je bila pač prišla do prepričanja, da je pravno stališče postranskega pomena in da je vse odvisno le od razmerja moči in od tega, katera velesila obvlada Bospor in Dardanele.

Stališče Rusije se zrcali tudi jako dobro v besedah carja Aleksandra I., ki je rekel, „da so Carigrad in morske ožine ključ do njegove domačije in ako hoče biti v tej svoji domačiji resničen in neomejen gospodar, ne more pristati morda le na mednarodne predprave, ampak treba je, da ima ta ključ popolnoma in brezpogojno v rokah.“

Stremljenje Rusije je označil že državnik Daškov l. 1829. Povedal je, da bi Rusija, če bi pri razdelitvi Turčije ne dobila Carigrada, morala skrbeti vsaj za to, da zavzame ob obeh straneh Bospora ležeče vtrjene postojanke. Tudi takratna mirovna komisija je spoznala, da ni umestno prepuštili morske ožine močni velesili. Slično je bil izjavil tudi ruski minister Nesselrode l. 1833. Menil je, da je treba spraviti Turčijo pod ruski protektorat, ki naj skrbi zato, da bo vedno onemogla in slabotna. Potem bo Rusiji mogoče imeti v neposredni bližini dovolj vojaštva, ki bi v danem slučaju kot prvo in najmočnejše takoj lahko zasedlo morske ožine.

Kakor je pa Rusija napenjala vse sile, da postane gospodarica Bospora in Dardanel, prav tako so se trudile ostale velesile, da preprečijo to nakano. V prvi vrsti sta bili ravno Anglija in Francija, ki sta z diplomatičnimi intrigami in tudi z vojno silo vedno prekrizale ruske račune. Wellington, Palmerston, Beaconsfield, Salisbury in vsi drugi angleški državniki so se krčevito držali načela, da na noben način ni dovoliti otvoritve morskih ožin. Wellington je dal tej politiki prav jasno obliko, ko je brez ovinkov izjavil, da se Bospor in Dardanele morajo vsekakor zapreti Rusiji, ker bi bilo sicer morebitno vojno pozorišče predaljeno od angleških pomožnih virov in preblizu ruskim močem. Te resnice ni ovrгла niti otvoritev Sueškega kanala niti poangleženje Egipta. Nasprotno, zadnje dejstvo je še bolj podkrepilo načela angleške politike, kajti Egipt ni vojaška sila in Anglija je ravno v Egiptu najmanj zavarovana.

A tudi Francija je vedno skušala nasprotovati Rusiji v tem vprašanju. Vedela je pač, da bi se ruska moč s pridobitvijo morskih ožin neizmerno povečala in da bi to škodovalo francoskim interesom. Že Napoleon III. je leta 1854. dejal v prestolnem govoru: „Francija mora v isti meri ali pa še bolj kakor Anglija skrbeti za to, da se ruski upliv ne razširi brezmejno do Carigrada; zakaj zapovedeljevati v Carigradu je isto, kakor obvladati Sredozemsko morje, ki pljuska ob naše obrežje v dolgosti tristo milj.“

Ničmanj pa se ruskim aspiracijam na morske ožine ni protivila Italija. Javno je to povedal nekoč Cavour, ko je govoril o izidu krimske vojne: „Ako bi krimska vojna srečno končala za Rusijo in bi ruski orel poletel proti Carigradu, potem bi Rusija dobila nepremagljivo moč v Sredozemskem morju in v vseh evropskih kabinetih. To pa bi imelo najslabše posledice za Piemont in vso Italijo. Če zagospodari Rusija v Carigradu, zagospodari tudi v Sredozemskem morju in po-

stane neomejena gospodarica Črnega morja, ki bi postalo potem pravo rusko jezero. Ko pa bi bilo to jezero v rokah 70 milijonov duš, bi postalo v kratkem največji arzenal na svetu, kojemu vse ostale pomorske velesile ne bi bile kos. Črno morje, ki bi postalo, ako se zapre Bospor, čigar ključ bi ostal v rokah avtokrata, pravo rusko morje, bi dobilo v kratkem lice orjaško raztegnjenega sebastopolskega pristanišča.“

Tako torej vidimo, da so se vse velesile vedno in dosledno protivile, da bi Rusija dobila v posest Carigrad in obvladajoče ožine Bospora in Dardanel. Sedaj pa se je čulo naenkrat, da hčeta Anglija in Francija še pomagati Rusiji pri tem načrtu in dejansko se je to tudi zgodilo. In istočasno zagotavlja Sasanov v dumi, da približuje turško-ruska vojna Rusijo vedno bolj odprtemu morju. To se pravi postavi vso stoletno interesno politiko na glavo in sovraštvu žrtvovati najvitalnejše interese.

Poglejmo zdaj še nekoliko, kako stoji cela stvar v vojaškem oziru.

Dobri poznavalci krajevnih razmer trdijo, da se morejo Dardanele strmoglaviti le z zavzetjem obrežja, kajti drugače je pač mogoče pripluti v Marmarsko morje ali — ne nazaj.

V pojmovanje te trditve si je treba predstavljati sliko Dardanel. Med hribovitim obrežjem, ki je deloma prav strmo, leži 40 morskih milj (74 kilometrov) dolgi defile. Pri zapadnem vходу med forti Kum Kaleh in Seddil Bahr se Dardanele zožijo na 3700 metrov in tvorijo nekako jezero, ki je dolgo 13 in široko 7 kilometrov. Potem se pri Kephesu zožijo na 3200 metrov, dalje pri Čanaku in Nagari celo na 1000 metrov. To je najbolj nevarna postojanka, dolga 15 kilometrov. A tudi od Nagare dalje imajo Dardanele v daljavi 37 kilometrov še ožine po 4000 do 2000 metrov. Jasno je torej, da se ladje lahko obstreljuje z uspehom od obeh strani, ravno ker so razdalja tako neznatna. Ravno tako je tudi jasno, da bi moderno armiranih fortov ne premagale vse mornarice celega sveta. Kajti v plovni vodi, ki je sama na sebi že ozka in ki se z minami lahko še bolj zapre, pride v poštev vedno le odmerjeno število bojnih ladij. Na tem tesnem prostoru bi preveč ladij le druga drugo zavirale. Smatrati pa se mora vsekako, da Turčiji radi finančnih težkoč in vsled zadnjih vojn ni bilo mogoče, zgraditi modernih utrdb in jih opremiti z najnovejšimi iznajdbami artileristike in balistike. Prav sigurno lahko računamo s tem, da dardanelski forti nimajo niti enega 38centimeterskega topa. Artileristično bi bila torej premoč na strani napadalcev, ko bi ne prišli v poštev strmo streljajoči topovi, takozvani možnarji in havbice.

V pomorski vojni se te vrste topovi dozdej niso mnogo upoštevali, ker so porabni le za tesne prostore na pomorskih fortih in ker se vsled teže le težko in počasi premikajo. Jasno je torej, da jih bodo vedno nadkriljevali rasantno streljajoči topovi, ki streljajo ploščnato. Drugačen pa je strelni učinek možnarjev in havbic v dardanelski ožini, kjer ladje pač lahko vozijo, a se ne morejo prosto gibati. V takih okoliščinah se lahko z matematično natančnostjo izračuna, kje se bo nahajala posamezna ladja toliko sekund po izstreljenem

projektilu. Topovi torej ne streljajo sipajoče, nego se ž njimi lahko prav dobro meri in oklopi vojnih ladij, ki so še za manjše projekte preslabotni, že celo ne morejo obvarovati ladje pred strahovitim učinkom možnarjev. Če se še upošteva, da se morejo ti topovi vzlic svoji leži, še vedno dovolj hitro premeščati in da so postavljeni v naravnih jarkih in kritjih, ki so za ploščnato streljanje topove vojnih ladij naravnost nedostopni, potem lahko umemo velike izgube združenega brodovja dne 17. marca.

Jasno je torej, da se angleško-francoskemu brodovju, ako pomorske akcije ne podpira istočasno tudi mnogobrojna armada na kopnem, ne bo nikdar posrečilo zavzeti Dardanel in nakana, forsirati to akcijo, se mora imenovati skoraj obupna. Saj sta nam v izgled Sebastopol in Port Arthur, da pomorskih trdnjav ni mogoče zavzeti s samim brodovjem.

Ali se je podcenjevalo nasprotnika, ali se je to zgodilo iz političnih razlogov, to se odteguje sedANJI sodbi. Kajti, da bi Anglija in Francija žrtvovali svoje brodovje samo za ruske interese, na to pač ni misliti. Le eno bi morda prišlo v poštev: Anglija se boji za svojo najmlajšo kolonijo, za Egipt. Dokler so Dardanele v turških rokah in je Turčija prijazna Nemčiji, Egipt ni varen pred sovražno invazijo. Treba torej prestriči pot v Azijo in to je le mogoče, ako obvlada Anglija tudi Dardanele. V drugem pa se zapre s tem Nemčiji izvozno pot v Malo Azijo, kjer je ravno vsled turškega prijateljstva začela prav lepo procvitati. Vzemimo le Bagdadsko železnico, ki prav resno ogroža perzijski zaliv, katerega si dozdej prisvaja Angleska.

Stremljenje po absolutni nadvladi je torej pripravilo Anglijo do tega, da je sama ovrгла vso svojo dosedanjo politiko. Ker pa nalagajo zveze dolžnosti, je morala i Francija ugrizniti v kisló jabolko. Obenem pa se smeje Rusija, ki bo na ta način dosegla cilj, za katerim je stremila ves čas svojega obstoja.

Svetovna vojna.

Avst. ijsko-srbska vojna.

Obmejni artilerijski boj na južnem bojišču.

O topovskem boju, pravi srbsko poročilo iz Niša:

Dne 16. t. m. zjutraj je pričela avstrijska artilerija obstreljevati Belgrad; naši topovi so krepko odgovarjali. Avstrijci so streljali iz topov velikega kalibra, ne da bi napravili posebno škodo. Istočasno se je odigral pri Orhovi artilerijski dvoboj. Zvečer ob 8. se je odigral artilerijski boj pri Smederevu. Topovi pa so kmalu umolknil.

Vojni materijal in živila za Srbijo

Zadnje dni so izkrcale angleške in francoske ladje v Solunu zopet velike množine vojnega materijala in živil; m. dr. več sto ton municije, topove, aeroplane, motorne čolne, moko, premog,

ženske, ter padali čeznje. V dveh sekundah je bila soba prazna in miza polna jedil je stala pred strmečim Schnaffsem, ki je stal še vedno pred oknom.

Po kratkem premisleku je skočil v sobo in se približal krožnikom. Tresel se je divjega gladu, a strah ga je še vedno zadrževal in mu omamljal voljo. Poslušal je. Vsa hiša se je tresla. Vrata so se hrupno zapirala in od zgoraj so se slišali hitri koraki. Poslušal je pozornejše na zmeden ropot in začul je zamolkle padce, kakor bi padali težki predmeti tik pred zid — kakor bi skakali ljudje iz prvega nadstropja.

A kmalu je postalo vse tiho in grobna tišina je zavladovala po celem gradu.

Valter Schnaffs se je vsedel pred krožnik in začel jesti. Jedel je s polno žlico, kakor bi se bal, da bi ga kdo ne motil, predno bi dokončal svoje delo. Metal je kosce mesa z obema rokama v svoja na stežaj odprta usta in celi tovari so se pogrezali v njegov želodec, ter mu napihavali vrat. Semtertja je prenehal, da bi mu kaj ne zastalo v grlu, prijel za vrč z jabolčnikom, ter pomagal s krepkim požirkom nakopičenim jedilom naprej.

Pojedel je iz vseh krožnikov, iz vseh skled, popil iz vseh vrčev in iz vseh steklenic, ter si končno, ves zbuhnen v obraz odpel svojo uniformo, da hlapne po zraku. Zmožen ni bil storiti niti koraka. Oči so se mu zaprle, misli utrpnile, položil je glavo na prekrizani roki na mizi in izgubil je polagoma zavest za vse, kar se je zgodilo.

Zadnji krajec je razsvetljeval nebo med drevjem v parku. Bila je ura jutranjega hlada predno napoči dan. Mnogo temne sence so švigale semintja in včasih se je zasvetlikala v luninem svitu železna cev. Jasno se je videla v mraku črna sil-

hueta mirnega gradu. Le dve okni v pritličju sta bili razsvetljeni.

Naenkrat zatuli glas: „Naprej! Nanje! Na nož otroci!“

In hipno je zasedla tolpa ljudi okna in vrata ter planila dalje v grad, uničujoč vse, kar ji je prišlo na pot. V trenutku je skočilo petdeset popolnoma oboroženih vojakov v kuhinjo, kjer je spal Valter Schnaffs spanje pravičnega. Petdeset nabitih pušk je merilo na njegova prsa, prevrgli so ga, suvali so ga semintja, ter ga zvezali na rokah in nogah.

Ni se bil še toliko zdramil, da bi vse to razumel. Sopihal je in bil okrog sebe, samega strahu.

Hipno pa stopi pred njega debel z zlatom obšit mož z vojaškimi kretnjami. Postavi nogo na Schnaffsov trebuh in mu naznani: „Moj vjetnik ste, udajte se.“

Valter je razumel samo eno besedo „vjetnik“ in je vzdihnil: „Da, da, da.“

Dvignili so ga in privezali na stol. Pihajoč kakor železniški stroji so radovedni zmagovalci režeča preiskavali. Marsikateri se je tudi vsedel, ker ni zmagal več truda in napora.

On pa se je smehljaj v svesti si, da je sedaj vendar vjetnik!

Drugi častnik je vstopil in javil: „Gospod polkovnik, sovražnik je pobegnil, več jih je ranjenih in mi smo ostali gospodarji gradu.“

Debeli vrhovni poveljnik si je brisal čelo in zaklical: „Viktorija!“

Potem je potegnil iz žepa papir in pisal: „Po divjem boju so se morali Prusi umakniti. Mrtve in ranjene, katere cenimo na petdeset, so odvedli seboj. Več vjetnikov je ostalo v naših rokah.“

Mladi častnik je vprašal: „In nadaljna povelja, gospod polkovnik?“

In polkovnik mu je odgovoril: „Vrnili se bomo, da se izognemo morebitnemu novemu presečenju po artileriji, in zlasti po težkih topovih.“

Dal je povelje za odhod.

Četa se je torej zopet zbrala v senci grajskega zidu, ter se jela premikati. Valterja Schnaffsa je odpeljal šest, z nabasanimi samokresi oboroženih vojakov.

Korakali so z največjo previdnostjo. Semtertja so se ustavili, ter vedno pošiljali poizvedovalce naprej.

Ob jutranji zori so dospeli v prefekturo kraja La Roche-Oysel, čigar hrabra meščanska posadka je dovršila ta junaški čin.

Prestrašeno in razburjeno prebivalstvo je že čakalo na vojake. Ko so zagledali vjetnikovo čelado so začeli kričati. Žene so dvigale roke proti nebu, stare ženice so jokale; nek učanec je vrigel palico v vjetnika in ranil pri tem stražnika na nosu.

Polkovnik je tulil: „Čuvajte nad varnostjo vjetnika.“

Naposled so dospeli do mestne hiše. Zapor se je odprl, in Valterju Schnaffsu so odvzeli verige, ter ga sunili notri.

Dvesto oboroženih moških so postavili krog poslopja.

Valter pa je vzlic prebavnim težkočam, ki jih je še občutil, začel samega veselja plesati, mahati kakor blazen z rokama ter nogama po zraku, in smejal se je tako dolgo, da je končno izmučen padel na tla.

Bil je vjet! Rešen!

Tako je bil grad Champignet zopet odvzet sovražniku, ki se je držal v njem šest ur.

Polkovnik Ratier, po poklicu trgovec s suknom, ki je na čelu meščanske garde La Roche-Oysela vodil bitko, pa je bil odlikovan.

uniforme, čevlje, konzerve in medikamente. Anglički in francoski avijatiki so se podali v Niš in Beograd. Zaloge, ki so prispele so tako velike, da je srbska vlada za nekaj dni usiavila celo osebni promet na železnicah, da zmaga transporte. Grška dopušča izkrcavanje v Solunu pač pred vsem pod pritiskom tripleentente.

Srbski aeroplan nad Zemunom.

Nad Zemun je priplul srbski aeroplan Blériot, toda tako visoko, da gotovo ni mogel ničesar važnega opaziti.

Avstrijsko-ruska vojna.

Koliko je bilo vojaštva v Przemyslu?

Iz vojnega poročevalskega stana poročajo: V nasprotju z ruskimi poročili o padcu Przemysla naj navedemo te le avtentične podatke:

Przemyslske razvaline smo na ukaz po zdavnaj pripravljenem in temeljito izvršenem uničenju vsega vojnega materiala izročili sovražniku, ne da bi le-ta preje posadko k temu pozval in ne da bi se bila preje vršila kaka pogajanja.

Število posadke je znašalo v zadnjem tednu obleganju:

44.000 mož pehote in artilerije, dve tretjini črnovojniške čete; od teh je odšteti 10.000 mož izgub povodom zadnjega izpada dne 19. marca; 45.000 mož na temelju zakona o vojnih dajatvah vpoklicanih in v vojaški oskrbi se nahajajočih delavcev, voznikov, konjskih hlapcev ter železniškega in brzojavnega osobja; končno 28.000 mož ranjenih in bolnih v bolniški oskrbi.

V celem je bila trdnjava armirana s 1050 topovi; večji del teh so bili docela zastareli vzorci iz leta 1861. in 1875. Sicer pa so tudi ti bili pravočasno razstreljeni.

Zadnji ruski napad v noči od 21. na 22. marca je bil odbit, ker je bila pretežna večina topov že razstreljena, samo z ognjem pehote in strojnih pušk, ter z nekaterimi maloštevilnimi še ne razstreljenimi topovi vzorec 1861.

Drugo obleganje Przemysla.

Drugo obleganje Przemysla se je pričelo dne 5. novembra, ko so poslednje čete armade Borojevič na potu iz Nowega Miasta zapustile trdnjavo. Ves čas, odkar je bila trdnjava po prvem obleganju prosta, so jo ojačevali ter nadomeščali zaloge. Pred trdnjavo so delale kolone delavcev, da so ojačile ovire ter razširjale območje trdnjave, tako, da je bila trdnjava pri drugem obleganju še močnejša kakor pri prvem. Nadomeščanje in izpopolnjevanje municije in živila pa je naletelo na razne ovire, ki so jih naši končno vendar zmogli. Krivda za to leži deloma v takratnih izrednih razmerah, deloma pa tudi daleč zadaj, zlasti pa so krive teh razmer slabe ceste in nezadostne železniške zveze. Nekoliko krivo je tudi štedenje na nepravem mestu.

Pri drugem obleganju so ostali Rusi precej daleč stran od trdnjaviških zgradb ter so se zadovoljili s tem, da so obdali trdnjavo z oblegovalnim obročem v namen, da jo izstradajo. Rusi so se zarili v zakope ter jih utrjevali z žičnimi ovirami in topovi. Pripravljali so se na obrambo proti braniteljem. Izpočetka so imeli Rusi tam kakih 150 tisoč mož, počasi pa so jemali moštvo stran, so razmerno z deli, ki so jih izvršili v svojo obrambo proti izpadom. V trdnjavi se je nahajalo s civilnim prebivalstvom 130.000 ljudi.

Začetkom decembra, ko se je vršil boj pri Limanovi, je izvršila divizija Krautwald sunek proti Sanoku in se je približala Przemyslu. Med 14. in 18. decembrom je izvršila posadka izpad, ki se je tudi posrečil. Ena honvedska divizija je prodrla do Bircze, ni pa mogla stopiti v stik z divizijo Krautwald, ker je bila ta med tem odpoklicana. Zato se je morala na povelje umakniti. Vsi drugi izpadi so imeli samo namen razdejati ruske zakope, ker je bilo za prebitje naša armada predaleč.

Kmalu pa se je začel mnogo resnejši boj, boj z lakoto. Dne 18. marca že ni bilo več živila. Izpad v tej noči se je ponesrečil, Rusi pa so spoznali, da se trdnjava ne bo mogla več držati in so jo hoteli zavzeti v naskoku. Trdnjavski poveljnik je ukazal, da naj posadka drži vse utrdbе do 22. marca ob 5. uri zjutraj in tako se je tudi zgodilo, nakar je posadka razrušila vsa utrdbena dela, kakor je bilo zapovedano, dočim je posadka do 22. marca zjutraj odbijala vse silne ruske napade. Ruskim vjetnikom je bilo v trdnjavi 5000. Pri razstrelitvi utrdb je manjkalo zapalnih trakov, vsled česar so vojaki pogosto razstrelili posamezne utrdbе z veliko nevarnostjo za življenje. Izmed letal se je rešilo edino ono, v katerem sta dospela k našim četam ritmojster Lehman in poročnik Stanger. Dve drugi letali in štirje baloni z 10 letalci so prišli v rusko vjetništvo.

Posadka je od dne do dne bolj omagovala. Vsak dan je umrlo 200 ljudi. Poginjali niso le vsled pomanjkanja — še več so marveč trpeli vsled mokrote na glazijah, naporov trde zime in službe na straži in v kazematah, vsled duševnih muk, ki jih je povzročala brezupnost.

Dne 18. marca je bilo hrane še za 6 dni. Poveljnik je sklenil izvršiti obupni poskus, da prodre sovražni obroč. Izdal je povelje in povedal vojaštvu celo resnico: da je mogoče rešiti le še čast orožja. Razdelili so na to med vojake preostalih šestdnevni porcij živeža s strogim ukazom, da smejo použiti na dan le eno porcijo. Toda mnogi niso mogli premagati lakote, pojedli so naenkrat dve in več porcij — trpinčena natura pa jih je kaznovala s srčno kapjo.

Junak Tamassy je vodil svoje umirajoče čete, da prodrejo proti vzhodu. Pevajoč so korakali stari vrli domobranci in črnovojniki. Toda noče niso hotele nositi onemoglih trupel: polovica ljudi je popadalo v cestne jarke. Ostali so potrebovali za 7 km dolgo pot 7 ur. Vedeli so, da jih čaka tam na vzhodu le eno — junaška smrt, in to so iskali. „Vse mora za nami, toda nikdo ne sme nazaj!“ sta klicala polkovnika Szathmary in Kraliček, ki sta korakala na čelu svojih krdel. Zmučenost vojakov je morala onemogočiti prebitje sovražnega obroča. Vrh vsega so prihiteli še Rusi z ogromno premočjo. — 19. marca je bil naš naskok na višine južnovzhodno od Medyke odbit. Pojoč in z vihrajočimi zastavami so se vračale tri brigade nazaj v Przemysl. V obcestnih jarkih so se dvigali težko oboleli vojaki ter pozdravljali častnike. Priključiti se niso mogli več. Bili so preslabi. Kolikor so jih mogli naši vojaki pobrati, so jih vzeli v trdnjavo seboj.

Ponoči nato so navalili Rusi na vzhodni trdnjavski sektor. Isti madžarski vojaki, ki so se bili prejšnji dan vlekli proti Medyki so jih sijajno odbili. Toda poveljnik Kusmanek je spoznal, da je konec. Njegovi svetovalci so mu pritrdili in v glavni stan je pohitela brzojavka: Ne moremo se več držati.

Silni boji v Karpatih.

V Karpatih se vrše nadalje silni boji. Opetovani ruski napadi so bili podnevi in tekonoč odbiti. Splošna situacija je neizpremenjena. V prostoru južno Zaleszyzkega so zavzele naše čete 11 oporišč Rusov ter vjele nad 500 mož. Na fronti na Ruskem Poljskem in v zapadni Galiciji artilerijski boj.

Zvonik v kraju Paradyz, južnovzhodno od Sulojova smo spoznali kot opazovališče sovražne artilerije, ter smo ga morali vsled tega z granatami zažgati.

S težkimi izgubami za sovražnika so se na bojni fronti v Karpatih ponesrečili ponovni silni ruski napadi na višine pri Banyavölgyju in na obeh bregovih reke Laborcze.

Južno od Laborczewa trajajo boji z veliko srditostjo.

V Bukovini so naše čete severno-vzhodno od Črnovic potisnile močnejše ruske sile po ljutem boju do državne meje, zavzele več vasi, vjele nad tisoč mož ter vplenile dva topova.

Ruske napade v dolinah rek Ondawe in Laborcze smo krvavo odbili.

Boj na višinah ob obeh straneh teh dolin je pojenjal.

Podnevi in ponoči topovski boj in spopadi.

V ostalih odsekih karpatske fronte nadaljni trdovratni boji. Vjele smo 1230 Rusov.

V zasledovalnih bojih v severni Bukovini smo vjele nadaljnjih 200 vjetnikov.

Situacija v Ruski Poljski in v zapadni Galiciji je neizpremenjena.

Odbiti ruski napsdi v Karpatih, v Bukovini in na Poljskem.

Izvršeni ruski napad na višine vzhodno od Banyavölgyja smo po večurnem boju odbili z velikimi izgubami za sovražnika. Polki IV. konjeniške armadne divizije so se, kakor v prejšnjih bojih čete prve črnovojniške pehotne brigade bili naravnost vzgledno. Krvavo so odbili opetovane nadmočne sovražne navale. Severno od gorskega prelaza Uzsok so se ponesrečili ruski nočni napadi v učinkovitem ognju naših postojank.

Na fronti v jugovzhodni Galiciji topovski boj. Ruske čete, ki so prodrele vzhodno od Zaleszyzkow preko Dnjestra, smo po ljutem boju zavrnil. V Ruski Poljski in zapadni Galiciji mestoma topovski boj.

Ruski nočni napadi na Loszini v Poljski so se ponesrečili.

General Bruderman na dopustu.

Cesar je odredil, da se dovoli generalu kavalerije, Rudolfu vitezu Brudermanu, na njegovo prošnjo dopust iz zdravstvenih ozirrov.

General Kusmanek v Kijevu.

Petrogradska brzojavna agentura poroča iz Kijeva: General pehote plem. Kusmanek je prispel s svojim adjutantom z brzovlakom v vozu prvega razreda semkaj in se je odpeljal v vozu, ki mu je bil dan na razpolago, na mestno poveljstvo.

Bolgarija po padcu Przemysla.

Iz Sofije poročajo: Padec Przemysla je napravil v Bolgariji velik vtisk, vendar pa ne bo vplival na stališče Bolgarije, oziroma Radoslavove

vlade. Sofijski župan je dal v proslavo padca trdnjave razobesiti na rotovžu zastave, kar pa je izzvalo po raznih listih ostro kritiko.

Nemško-francoska vojna.

Nemško uradno poročilo s francoskega bojišča.

Glavni stan, dne 26. marca:

Na višinah ob reki Mas jugozapadno od Verduna so Francozi poskušali znova, da bi se polastili naše pozicije pri Cobresu. Po trdovratnem boju smo jih odbili. Boji na Hartmannsweilerkopfu še trajajo.

Dne 27. marca se je Francozom posrečilo zopet zavzeti Hartmannsweilerkopf.

Severno-zapadno od Arrasa smo prisilili nekega sovražnega letalca, da se je spustil na tla ter vrgli na Calais nekaj bomb.

Dne 28. marca je potekel na vsi zapadni fronti dokaj mirno, samo v Argonskem lesu in v Lotaringiji so se vršile majhne, za nas uspešne borbe.

Generalnega polkovnika plem. Klucka je pri nadzorovanju sprednjih pozicij njegove armade lahko ranil šrapnelski strel. Njegovo stanje je zadovoljivo.

Francoski letalci nad Metzom.

Dne 25. marca opoldne se je pojavilo nad Metzom več sovražnih letalcev, ki so vrgli več bomb na južni del mesta, a so bili prepojeni z artilerijskim ognjem. Trije vojaki so bili smrtno zadeti. Materijalne škode letalci niso povzročili.

Nemško-ruska vojna.

Rusi potolčeni pri Langszargenu.

Glavni stan, dne 27. marca.

Ruse, ki so se bili napotili na plenjenje kakor iz Memela, tako tudi iz Tauroggena in Tilsita, smo z velikimi izgubami porazili pri Langszargenu ter jih vrgli preko Jeziorupe za odsek Jura. Med Augustowskim lesom in Vislo smo odbili razne ruske napade. Na posamnih točkah se še vrše boji. Ruske navale v Augustowskem lesu smo odbili. Med Piskom in Omulewom so izvršili Rusi več napadov, ki so se vsi razbili v našem ognju. Pri Wachu smo vjele 900 Rusov.

Nemci so osvojili Tauroggen.

Naše čete so v naskoku zavzele Tauroggen, ter vjele 300 Rusov. Na železniški progi Virballen-Kowno se je z najtežjimi izgubami za sovražnika razbil ruski napad pri Pilwiszkah. V okolici Krasnopolja smo vjele nad 1000 mož, med njimi eno eskadrono gardnih ulanov s konji ter vplenili 5 strojnih pušk. Ruski napad severnozapadno od Ciechanowa smo odbili.

Nemci v Rusiji.

Ruski minister notranjih zadev je odredil, da ruski nemški kolonisti ne smejo več skupno stanovati v eni vasi. Ne smejo imeti tudi svoje lastne uprave, marveč jih je kolikor možno razdeliti med rusko prebivalstvo, zato, da se zlomi njihov „škodljivi nemški vpliv.“ Na kongresu združenega plemišstva so bile sklenjene te-le resolucije: 1. Inozemcem naj se preprovo udeležba pri podjetjih, ki služijo narodni obrambi. 2. Vse kolonije, ki so v Rusiji v nemških rokah, naj se zaplenijo in posestva, ki jih imajo v rokah Nemci in Avstrijci ali Ogrji naj se razdele med veterance iz častniškega in vojaškega stanu. Nadalje naj se zaplenijo vse imobilije pripadnikov teh narodov tako v mestih kakor tudi v vaseh in sicer tudi potem, če so jih njih posestniki že prepisali na ruske podanike.

Turčija proti tripelententi.

Vojno posvetovanje generalov.

Priprave za odločen napad na Dardanele se nadaljujejo z vso energijo. Vojne ladje, transportne ladje s četami in s premogom, prihajajo vsak dan na otoke pred Dardanelami. Poveljujoči admirali so imeli dne 27. marca vojno posvetovanje, na katerem so sklenili izvesti napad in naj to stane kolikor hoče. Kakor poroča „Osm. Loyd“, je nakupil angleški konzul v Pireju veliko število tovornih parnikov in ladij za razsvetljavo, ki so takoj odplule. Spremljale so jih angleške križarke.

Maršal Liman von Sanders — poveljnik dardanelske armade.

Cesarski iradé določa, da tvorijo turške čete v Dardanelah in v okolici posebno, peto, armado, katere vihovno vodstvo prevzame maršal Liman von Sanders, dosedanji poveljnik prve armade.

Splošni napad Turkov na Sueški prekop.

Turki pripravljajo za konec marca splošni napad na Sueški prekop. Organizacija turške ekspedicijske armade je izborna. Pri njej se nahaja tudi 2000 nemških oficirjev in vojakov. Turške glavne sile se nahajajo sedaj 4 dni hoda od Sueza.

Boj ob Sueškem prekopu.

Dne 22. marca se je vršil boj med angleškimi in neko 1000 mož broječo turško skupino pri El. Kubiru. Turki so se umaknili kakih 8 milj vzhodno od prekopa. Dne 23. marca zjutraj jih je porazil general Younghusband. Vjetniki pripovedujejo, da je prispela turška skupina naraynost iz Bir es Saba ter da je bila 12 dni na potu.

* * *

Japonska in Kitajska.

Iz vesti, ki prihajajo iz Pekinga in Tokia, se še vedno ne da spoznati, kako se bo razvil spor med Kitajsko in Japonsko.

Danes javljajo, da je Japonska sicer rok svojega ultimatumu znova za 14 dni podaljšala, da pa spravlja svoje čete z mrzlično naglostjo v Koreo in Santung. Tudi se poroča, da so japonski državljani, ki žive na Kitajskem, dobili poziv, naj se izselijo ter vrnejo domov.

Vesti, da bodo Združene države posegle v konflikt eventualno z oboroženo roko, se ne potrjujejo. Kakor brzojavljajo iz Washingtona, je neki visoki ameriški uradnik izjavil, da smatrajo ameriški krogi Madžurijo za naravno interesno sfero Japonske in da ameriški interesi pri tem niso ogroženi. Združene države bodo sicer nekaterim japonskim zahtevam formalno ugovarjale, toda one se zavedajo, da s tem ne bodo spremenile japonske politike.

Mobilizacija na Kitajskem.

Predsednik je odredil mobilizacijo 130.000 mož provincijalnih čet. V Pekingju so se vršile velike protijaponske demonstracije.

Gešov in Malinov pri carju Ferdinandu.

Voditelja narodnjaške in demokratske stranke Ivan Gešov in dr. A. Malinov, bivša ministrska predsednika, sta zaprosila za avdijenco pri carju Ferdinandu. Oba državnika bosta vladarja informirala o svojih političnih nazorih, vendar pa s tem ni ogrožena politika ministrstva Radoslavov.

Ponesrečen podmorski čoln.

Iz Hondlula poročajo preko New Yorka: Ameriški podmorski čoln F 4. se je pri strelnih vajah spustil pod vodo in ni več prišel na površino. Preiskava je dognala, da se nahaja čoln v veliki globini. Vsi poskusi, da bi ga rešili, so se ponesrečili. Bati se je, da se je posadka, ki šteje 22 mož zadušila.

Vpad Albancev v Črnogoro.

Dunaj. 30. marca. „Neues Wiener Journal“ poroča iz Berlina: „National Zeitung“ prinaša poročilo z ruske meje, ki jo je dobil „Golos Moskvi“ iz Niša in pravi: Zadnje dni so udrle različne albanske čete v Črnogoro. V boju, ki se je razvil, so Črnogorci izgubili 18 mrtvih in mnogo ranjenih. Albanci so se nato umaknili čez mejo. Severno od Skadra se zbirajo znatne albanske bojne sile. Cetinje zadnji čas zelo utrjujejo.

DNEVNE VESTI.

Razglas. Prebiranje črnovojnikov rojstnih letnikov 1873 do 1877 vrši se v političnem okraju Kranj v sledečem vsporedju in sicer: Dne 21. aprila 1915 v Kranju za občine Kranj, Strazišče in Hrustje ob 8. uri zjutraj in za občine Smednik, Sv. Jošt, Mavčiče, Predvor, Naklo in Predoslje ob 1/9 uri zjutraj. Dne 22. aprila 1915 v Kranju za občine Sv. Ana, Kovor, Sv. Katarina, Križe in Tržič ob 8. uri zjutraj in za občine Voglje, Senčur, Velesovo in Cerklje ob 1/9 uri zjutraj. Dne 23. aprila 1915 v Škofji Loki za vse občine sodnega okraja Škofja Loka in sicer za občine Škofja Loka, Zmirec, Sora ob 8. uri zjutraj, za občine Stara Loka, Javorje, Poljane in Trata ob 1/9 uri in za občine Oselca, Železniki, Sorica in Selce ob 9. uri zjutraj. Črnovojniki imajo priti k prebiranju po celem telesu umiti, kdor bode pijan, bo strogo kaznovan. Vsako vpitje je prepovedano. Ker imajo župani nalog, da pripeljejo črnovojnike svoje občine skupno pred prebiralno komisijo, imajo črnovojniki njih ukaze in odredbe izpolnjevati. Posebno se opozarja na to, da vsi črnovojniki prinesejo seboj črnovojne legitimacijske in črnovojne zbiralne liste. Te listine morajo biti pa snažne in cele. Kdor se ne bi udeležil tega prebiranja bo strogo kaznovan. K temu prebiranju imajo priti pa tudi vsi oni črnovojniki, ki bi se morali že prej udeležiti kakenga prebiranja, pa tega iz kateregakoli vzroka niso storili.

Seja mestnega zastopa v Kranju dne 27. marca 1915. Točno ob 6. uri zvečer otvori župan F. Polak sejo, konstatira sklepčnost in imenuje overovateljem zapisnika obč. odbornika Ivana Potočnik in Ivana Jagodič. Na to se zapisnik zadnje seje soglasno odobri. Na znanila županstva. Župan poroča: Dne 15. februarja t. l. smo pokopali večletnega člana občinskega odbora gospoda Frana Pogačnika. Mestna občina mu je položila na krsto venec in mestno starešinstvo ga je spremilo k večnemu počitku. Ker ste vznok sožalja

že vstaliraz svojih sedežev, bom dal ta čin pijetetezabeležiti v zapisnik današnje seje. Nadalje poroča, da smo dobili v Kranj rekonvalescentni oddelek. V to svrhu smo za vojaštvo izpraznili gimnazijo, za hišnika in gimnazijskega slugo pa smo najeli stanovanje, napravili smo potrebne kotle za kuhinjo, klopi in mize ter kupili svetilke, kar naj občinski odbor naknadno odobri. Soglasno odobreno: Krajni šolski svet v Kranju je naznanil, da so bile med njim in cesarskim svetnikom g. Karol Šavnikom v Kranju dogovorjene, sklenjene in podpisane punktacije glede nakupa stavbišča za novo ljudskošolsko poslopje in glede izmenjave zemljišč, to je nekdanje Schiffrejeve pristave. Na to prečita župan navedene punktacije, točko za točko in končno predlaga, da jih vzame občinski odbor na znanje. Se vzame soglasno na znanje. Kot zastopnika mestne občine se izvoli v klasifikacijsko komisijo za klasifikacijo konj občinskega svetovalca Ignacija Fock. Končno župan še poroča, da je c. kr. okrajno glavarstvo v Kranju naročilo, kako je treba v sedanjih resnih časih varčevati z živili, posebno z moko in s kruhom. Z ozirom na velik vpliv žive besede priporoča prirejati predavanja, katerih namen bo predvsem poučno razložiti, zakaj in kako se mora varčevati. Na predlog obč. svetovalca dr. Val. Štempiharja se soglasno sklene naprositi slavni odbor „Narodne čitalnice v Kranju“ za prireditev takega tečaja. — Odboritev v občinskih računov za leto 1914. Pri tej točki prevzame predsedstvo podžupan dr. Val. Štempihar. Obč. odbornik Janko Sajovic prečita točko za točko mestni račun za leto 1914, glasom katerega so znašali skupni dohodki v letu 1914, K 58.068'66 in izdatki K 53.235'87 torej stanje blagajnice koncem leta 1914 K 4832'79. — Račun ubožnega zaklada. Prejemki so znašali K 4244'25 izdatki pa K 4228'11 tedaj pribitka K 16'14. — Bilanca mestne klavnice. Denarni promet izkazuje rednih dohodkov kron 6227'11 in rednih izdatkov K 7293'64 ter primanjkljaja K 1066'53. — Račun Valentin Pleiweissove ustanove: Prejemki K 369, kateri znesek se je v smislu ustanove porabil za nabavo obleke revnim šolarjem. Račun Simon Rabičeve ustanove: Prejemki K 236, kateri so se v smislu ustanove izročili odboru dijaške kuhinje. Račun Omersove ustanove: Izkazuje prejemkov K 80—, katere znesek se je v smislu ustanove razdelil med mestne reveže. Račun Gabriele Scaria ustanove: Prejemki K 40—, kateri znesek se je v smislu ustanove izročil odboru dijaške kuhinje. Račun Gabriele Scaria ustanove: Prejemki K 40—, kateri znesek se je v smislu ustanove nakazal ubožnemu zakladu. — Na to poroča obč. odb. Makso Fock, da sta on in obč. odb. Josip Majdič kot pregledovalca občinskih računov pregledala vse račune in blagajniške knjige, jih primerjala s prilogami in našla v popolnem soglasju in v najlepšem redu, na kar predlaga, da se računi za leto 1914 odobre. Soglasno sprejeto! Po končanem glasovanju prevzame zopet predsedstvo župan Ferdinand Polak. O dopisu stavbnega podjetnika Faulhammerja radi nadaljevanja mestne kanalizacije poroča obč. svetovalac Ciril Pirc in predlaga: Ker mestni občini z ozirom na veljavnost pogodbe, sedaj ne kaže drugzega, kakor da se z delom nadaljuje, skleni občinski odbor, da se naj omenjeni tvrdki odgovori, da lahko z nadaljevanjem mestne kanalizacije takoj prične s pogojem, da preje poda pojasnila glede difference, ki se je pokazala pri prvem obračunu. Soglasno sprejeto. Dopis deželnega odbora radi ustanovitve žetvenekomisije. O tem poroča obč. svetovalac Ignacij Fock ter predlaga, da naj občinski odbor izvoli v to komisijo tri člane. Sprejeto! Na to so bili na predlog obč. odbornika Janko Sajovica soglasno izvoljeni v žetveno komisijo obč. odb. Ignacij Fock, Franc Krenner in Anton Majdič. — Poročilo finančnega odseka. O dopisu deželnega odbora radi zvišanju točke 13 občinskih taks, poroča obč. svetnik dr. Valentin Štempihar, da je deželni odbor vnovič vrnil sklep občinskega odbora, s katerim so se nasvetovale občinske takse, s pripomnjo, da je takso za prireditev splošno pristopnih plesnih zabav izdatno zvišati. Z ozirom na to predlaga v imenu finančnega odseka, da se točka 13 občinskih taks zviša od predlaganih 3 K na 6 K (šest kron), kar bi bilo tukajšnjim razmeram popolnoma primerno. Ako bi se pa taksa zvišala na najvišji znesek, na K 10, bi bil s tem zelo prizadet ubožni sklad, ker bi radi previsoke takse malokdo vzel licenco. Soglasno sprejeto! O dopisu deželnega odbora glede prošnje Katice Florian radi znižanja predpisane davščine, poroča obč. svet. dr. Val. Štempihar: Katica Florian je prosila, za milostni odpis davka na prirastku vrednosti neprimičnin. Ker pripade polovico donosa davščine in poviška mestni občini, je sklepati o tem, če in v koliko naj se prošnji ugoti glede tiste polovice, ki pripade občini. V imenu finančnega odseka predlaga: Z ozirom na izvanredne razmere, v katerih se nahaja prosilka, občinski odbor ne ugovarja, da se prošnja za milostni odpis davka po možnosti uvažuje. Soglasno sprejeto! O prošnji nočnega čuvaja Jožefa Župana za zvišanje plače. V imenu finančnega odseka

predlaga obč. svet. dr. Val. Štempihar, da naj se nočnemu čuvaju Jožefu Župan zviša mesečna plača od 60 na 65 K, to je za 5 K mesečno od 1. januarja t. l. dalje. Sprejeto! Poročilo policijskega odseka o prošnji Helene Uranič za vsprejem v domovinsko zvezo. V imenu policijskega odseka poroča obč. odb. Anton Majdič in predlaga, da se Heleno Uranič, katera je že nad 14 let nepretrgoma v Kranju, sprejme v domovinsko zvezo občine Kranj. Sprejeto! Ker je dnevni red današnje seje izčrpan, zaključí župan ob 3/4. uro sejo.

Umrli je v Novem mestu kanonik gospod Franc Špendal, v starosti 69 let. Pokojnik je kapelanoval v Kranju in je bil nekaj časa tudi voditelj tukajšnje ljudske šole. Iz Kranja je prišel za župnika v Tržič, kjer je užival splošen ugled. Špendal je bil uzoren duhovnik, ljubeznjiv in concilijanten človek. Naj v miru počiva blaga duša!

Odlikovanja. Signum laudis na belordecem traku je dobil asistenčni zdravnik v rezervi g. dr. Pavel Šavnik, duhovski zaslužni križec na belordecem traku pa vojaški kurat pri 6. pehotni diviziji g. Hubert Rant.

Češki namestnik knez Thun je iz ozirov na svoje bolne oči odstopil. Cesar mu je podelil briljante k velikemu križu reda Sv. Stefana in mu v jako prisrčnem pismu izrekel zahvalo za njegovo javno delovanje sploh, zlasti pa za njegov trud, da bi se doseglo sporazumljenje v narodnostnih vprašanjih na Češkem. Knez Thun je bil že prej enkrat češki namestnik L. 1898. je postal ministrski predsednik. Nemške stranke so vodile proti njemu srdit boj, a da si je imel v parlamentu večino na svoji strani, je moral 23. septembra 1899. odstopiti. Nekaj časa se potem knez Thun ni udeležil javnega življenja, pozneje pa je vendar prevzel zopet češko nameštništvo z izrecno nalogo, da doseže narodno spravo. Za češkega namestnika je imenovan dosednji deželni predsednik šlezjski grof Makso Coudenhove, za šlezjskega deželnega predsednika pa je imenovan upokojeni minister Adalbert baron Widmann.

Kino „Talijska“ si je za velikonočno nedeljo preskrbel izbran in prvovrsten spored. Med drugim bo zlasti zanimiv vojni film, ki nas bo to pot seznanil prvič s pokrajinami na južnem bojišču in nam predstavljal prizore iz bojev, ter življenja naših hrabrih čet ob Drini. Nekaj izredno krasnega je Marko Brociner-jeva velika pretresljiva drama iz zadnje balkanske vojne „Carobna pesem“. In da bo skrbljivo tudi za smeh. je na programu velezabavna veseloigra „V civilu!“ Na velikonočni pondeljek ne bo predstave.

Malo pecivo prepovedano. Deželna vlada za Kranjsko je od 1. aprila t. l. naprej prepovedala obrtniško izdelovanje vsakovrstnega malega peciva.

Skandal v Brnu. Pod naslovom „Hijene“ priobčuje „Brünner Montagsblatt“ silno težke obdolžitve brnskega „Deutscher Wirtschaftsverein“, ki je priredil so celi nemški Moravi zbirko za ranjene vojake, nabrane darove pa naravnost nezastlišno zlorabil. Kmeti z dežele so n. pr. poslali društvutisoče jajc, katere so društveni funkcionarji po večini odnesli domov, kar pa je ostalo — kakih 6000 jajc — so pustili zginiti. Eden izmed društvenih funkcionarjev je kupil celo nabrano veliko zalogo ruma in likerjev po kroni za liter, akoravno je bilo blago najmanj štirikrat toliko vredno. Za vojako darovano moko so spravljal društveni odborniki ponoči v svoje shrambe, ravnotako so napravili z vinom, perjem, mastjo itd. Nabrani darovi so bili vredni kakih 120.000 kron, toda velik del te vrednosti je zašel v žepe „vrlih nabirateljev“. Stvar bodo sedaj preiskavale vojaške oblasti. Isti list poroča tudi, da golufavajo nekateri brnski tovarnarji za sukno vojaško upravo ravno tako, kakor žalostno znani ogrski zločinci. Ena teh tvrdk je hotela vojaštvu dobaviti več kakor stotisoč kron blaga, ki bi naj bilo stalo 12 K 80 v, katerega normalna cena pa je znašala 2 K 40 v za meter. Vojaška komisija pa je golufijo še pravočasno opazila.

Prepoved agio-kupčije. Uradna „Widner Zeitung“ priobčuje naredbo finančnega ministra v sporazumu z ministrom notranjih del z dne 27. marca, s katero se prepoveduje acio-kupčija z domačimi cekini kronske veljave.

Prošnja.

Tukajšnji vojaki - rokonvalescenti si žele gramofon v svrhu razvedrila.

Poveljstvo rekonvalescentnega oddelka je naprosilo okrajno glavarstvo, posredovati pri dobrotnikih, bi li kdo izmed njih hotel podariti ali pa vsaj posoditi gramofon s ploščami vred.

Prosi se torej dotične dobrotnike, oddati slučajno namenjeni gramofon ali okrajnemu glavarstvu ali pa neposredno v gimnaziji v Kranju nastanjenemu poveljstvu.

Ako dobe na ta način morda vojaki več gramofonov, tem boljši.

C. kr. okrajno glavarstvo v Kranju, dne 2. aprila 1915.

Razglas. Z min. naredbo z dne 20. marca 1915 št. 70 drž. zak. se je v delni spremembi min. ukaza z dne 30. januarja 1915 št. 24 drž. zak. (§§ 5 in 10) določilo: 1. da je obrtniško izdelovanje neosladečnega prepečenca dopuščeno le z dovoljenjem deželne vlade; 2. da se sme za obrtniško izdelovanje slaščičarskega blaga vseh vrst, ki vsebujejo pšenično ali rženo moko, porabiti le do 20 odstotkov pšenične in ržene moke od cele množine testa, za obrtniško izdelovanje keksov pa k večjemu le 30 odstotkov skupne teže testa. C. kr. deželna vlada pa je prepovedala od 1. aprila 1915 naprej vsako obrtniško izdelovanje malega peciva vseh vrst. Na to se prizadeti opozarjajo, ker se bo vsak najmanjši prestop kar najstrožje kaznoval.

ZAHVALA.

Podružnica „Rdečega križa“ v Kranju se zahvaljuje tem potom vsem častitim damam in gospodom, ki so blagovolili sodelovati pri zadnjem koncertu v prid rdečemu križu pod vodstvom poštvovalnega gospoda okrajnega sodnika Oskar Deva, ki se je potrudil zbog pomanjkanja muzikalčnih mcči v tem času sestaviti lep, primeren spored ter istega izvršiti v najboljšo zadovoljnost občinstva, ki tudi ni štedilo s svojimi izdatnimi prispevki ter pripomoglo do jako ugodnega vspeha. Dohodki koncernta so znašali 403 K 70 v, kojim so prirastli še prispevki sledečih gospodov in dam, ker so bili zadržani udeležiti se koncerta: Gg. Fuchs Klemen 10—, Koblar Anton 10—, Kokalj Rudolf 10—, Krenner Franc 10—, Marenčič Rajko 10—, Neimenovani 10—, Neimenovani 8—, gdč. Gražar Slavica 6—, gg. Bohinjc Peter 5—, Čebašek Vinko 5—, Pavlin Alojzij 5—, Zupanc Ignacij 5—, Aljančič Valentin 4—, Demšar Franc 4—, Pfajfar Ivan 4—, Pogačnik Ivan 4—, Coiz Anton 4—, Hafner Jožef 3—, Erzin 3—, Lenček Niko 3—, Amon Miha 2—, Bloudek Boleslav 2—, Čik Karel 2—, Štular Martin 2—, Vondraček Vaclav 2—, Zbašnik Fran 2—, Zorec Franc 2—, Zupanstvo sv. Križ 2—. Skupaj K 139—, Vsa vsota znaša toraj 542 K 70 v ter ostane po odbitju vseh troškov, znesek 115 K 42 v čisti dohodek 427 K 28 v, kateri se bode vporabil za nakup piruhov tukajšnjim in ljubljanskim vojaškim ranjencem in rekonvalescentom. Bog poplačaj velikodušni dar vsem dobrotnikom.

Prašček.

V zapuščeni in požgani vasi ni bilo več ljudi, nego samo še živali, ki so lačne in neopravljene begale v žalostni prostosti. Ko je stotinja korakala skozi vas, je bilo slišati le obupno in proseče kodakanje, cviljenje, riganje, lajanje in mukanje. Krave, ki so imele napeta in že vneta vimena, so postajale in gledale s svojimi velikimi, otožnimi

očmi očitajoče krog sebe. Vojakom, bili so sami kranjski fantje, se je smilila uboga žival. Planili so tja in pomolzli krave. Duhteče je teklo mleko v menažne skodelice.

To mirno opravilo je hipno prekinilo pokanje pušk. Vojaki so hitro izpili mleko, ki jim je teklo po bradi in brkah, ter hiteli iz vasi. Ob izhodu se je pokazal sovražnik in ravno, ko je četovodja hotel zopet nabasati puško, mu je jelo kapljati temno iz senc. Lahke sence se mu vlegajo na oči, zagoščujejo se in počasi kakor bi nekaj premišljeval, zdrkne na tla. Slišal je le še streljanje, ki se mu je zdelo vedno bolj oddaljeno in brez bolečin je zadremal.

Dolgo kasneje, tako dolgo, da se že ni več spominjal, kaj se je zgodilo, se je zopet zavedel. Začel je v večernem mraku polagoma odpirati oči in ubijal si je glavo, kje da se pravzaprav nahaja in kako da je sem prišel. Najprej se je spomnil samo na posestvo, kjer je bil hlapec in iskal je z očmi vse znane kraje. Iskal jih je zaman in šele počasi se je začel zavedati, da je vendar vojna. Vsekakor je moral biti ranjen. Vraga vraga! Potipal se je — tu gori na glavi ga je zadelo. Poskušal se je dvigniti, a bil je pretruden, noge so mu bile trde in zdelo se mu je, da prše pri vsaki kretnji ognjene iskre krog njega. Čakati je torej moral, da ga poišče saniteta. Brez preudarka, dočela top, je strmel predse. Bilo mu ni dobro, ne slabo, neizmerna brezbriznost se ga je polastila. Da le mirno leži. Ali ga mrazi? Vedel ni... Kasneje se mu je zdelo, da vidi v temi sive sence, ki se plazijo iz vasi. Pripogibale so se čez trupa, ki so ležala raztresena in katera je šele sedaj zapazil. Kakor mu je bilo tudi težko storiti kak sklep, se vendar ni hotel dati oropati in umoriti. Prijel je za puško, ki je ležala poleg njega, in ustrelil je v zrak. Pok ga je predramil in osvežil in z radostjo je opazil, da so postave izginile, kakor bi jih požrta zemlja, naenkrat jih ni bilo več. Samega veselja se je hotel zasmejati, a mišic ni imel več v oblasti, le usta je malo zategnil. Napor ga je utrudil in vse mu je bilo zopet prazno ter pusto in spal je, spal... Ali pa je morda tako prišla smrt? Na to niti ni mislil in se sploh za nič ni briga. Zljubilo se mu je ravno tako ležati in naposled je bilo tudi dobro tako.

Hipno pa začuti, kako nekaj, česar si ni mogel tolmačiti, drgne neprenehoma in enakomerno njegovo glavo. Občutek je bil tako čuden, da se je takoj predramil in dvignil trepalnici. Visoko nad njim so plavale zvezde in obdajal ga je veličasten mir. Gledal je predse, ker je bilo mnogo prenaporno obrniti se na ono stran, kjer je nekaj drgnilo ob glavo, srkalo in cmokalo. Sklenil je nekoliko premišljevati. Tako rečeno ne more v enomer ležati na golih tleh. Da bi morda lahko sam vstal, mu seveda ni prišlo na um, a pojavila se je v njem misel, na kak način bi opozoril nase ljudi, ki bi prišli ponj in ga odnesli. Saj je bil padel v boju, torej so morali zdravniki in saniteta vendar preiskati polje. Pozorno je gledal v svitli in mirni

noči naokrog in natanko je razložil le kakih petsto korakov proč ljudi s svetilkami, ki so preiskavali razore na polju. Ali so to bili roparji ali zdravniki? Opazoval je. Omotica je dobro vplivala na njegove možgane in mislil je zopet lahko jasno. Natanko je videl, kako so postave dvigale telesa ter jih polagale na nosilnice: bili so naši, rešitelji! Poizkusil jih je priklicati, toda glas mu je bil preslaboten in niso ga slišali. A prišli so bližje in začel je hitro moliti, da bi se še bolj približali! Spomnil se je na puško, a pri zadnjem strelu mu je padla iz rok in je ležala sedaj kak meter v stran, toliko, da je ni mogel doseči. Krik na pomoč se mu je zdel vedno bolj tih. Rešitelji so bili komaj sto korakov daleč, a ležal je za kupom blata in videli ga ne bodo! Pri tem strašnem spoznanju je zamahnil nevede z roko, in zadel ob gorko, trdo telo, ki je cmokalo. Obenem je zopet začutil, kako ga gladi po glavi nekaj vlažno gorkega. Prestrašen obrne glavo in zapazi mladega praščeka, ki mu liže kri na glavi. Poizkušal ga je prepoditi z roko, in res je žival nevojnjo krulč skočila par korakov v stran, a duh po krvi jo je kmalu zopet privabil. Čuden strah in stud se je polastil ranjenca in poizkušal je iznova vpiti. Zdelo se mu je, da so klici glasnejši in postave so se obrnile v smeri proti njemu. Videl je natanko, kako so dvigali luči, poslušali in majali z glavami. Nič ni, so si pač mislili in niti slutili niso, da tukaj leži... Prašček pa je začel zopet strastneje lizati rano. Ni ga bolelo, a mučilo ga je. Iskal je z roko svoj bajonet, strast mu je vrnila nekaj moči in v hipu, ko se je prašček zopet približal, porine mu bajonet s tako besnostjo v život, kakor, da je njegov najnevarnejši in najstrašnejši sovražnik!

Prašček, smrtno ranjen, glasno zacvili in široka, mrtva plan odmeva otožnega krika.

Sedaj pa je videl vojak, kako so se bližale postave s svetilkami. Postajale so vedno večje in razločnejše in šle so tja, od koder se je slišalo cviljenje...

Ranjene pa je iztegnil roko in nanj je padla luč. Nosilci so ga prijeli in ko so ga dvignili, je njegova roka rahlo in hvaležno pobožala žival, ki ga je rešila in zanj izkrevavela.

Vesele Velikonočne praznike

želi

vsem cenjenim odjemalcem

Upravništvo in Uredništvo „Save“.

Ceniki na zahtevo zastoj.

27

Šivalni stroji in kolesa

Tovarniška zaloga

Iv. Jax-a v Ljubljani

Dunajska cesta št. 15

priporoča svoje najbolj priznane šivalne stroje za pletenje (Strickmaschinen) in pisalne stroje.

Med dobrimi najboljše so

Puch-kolesa

Pfaff
šivalni stroji

Ugo ine cene in plačilni pogoji.

IGN. VOK

Zaloga šivalnih strojev in dvokoles

LJUBLJANA, SODNA UL. št. 7.

zraven sodnije.

105

Največja slovenska hranilnica!

Največja slovenska hranilnica!

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

V LJUBLJANI PRESERNOVA ULICA št. 3.

8 12—5

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje po

4 1/2 %

brez odbitka.

Denarnega prometa do konca leta 1914

vlog

rezervnega zaklada

740 milijonov kron,

44 mil. 500 tisoč K,

1 mil. 330 tisoč K.

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje po

4 1/2 %

brez odbitka.

Hranilnica je pupilarno varna in stoji pod kontrolo

c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične domače hranilnike.

Zobozdravniški in zobotehnični atelje
dr. Edv. Globočnik

okrožni zdravnik in zobozdravnik in

Fr. Holzhaecker

konc. zobotehnik

v Kranju

v Hlebšovi hiši, nasproti rotovžu,
je slavnemu občinstvu vsak de-
lavni dan od 8. ure zjutraj do 5.
ure popoldne in ob nedeljah do-
poldne na razpolago.

**Spominjajte se
Rdečega križa**

! Nevestam!

**Naistarejša
trgovina**

Ferd. Sajovic

v Kranju

(poprej J. C. Pleiweiss)

! Ženinom!

2 52-14

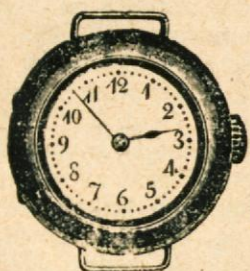
priporoča za

svojo bogato zalogo

modnega blaga sukna za ženske obleke, barhenda za bluže in obleke, še-
vijotov, kamgarnov in lodnov, platna za rjuhe, cvilha za žimnice, satenastih
in pisanih posteljnih odej, kakor tudi vsega drugega **manufakturnega blaga**.
Volneni robci, pleti, ogrinjalke in pleteni robci najnovejših vzorcev in naj-
bolje kakovosti. Srajce, jopice in hlače za ženske, moške in otroke.

Svilnati robci najnovejših vzorcev.

6 52-14

Najbolje in najceneje se kupi pri trdkci

RUDOLF RUS

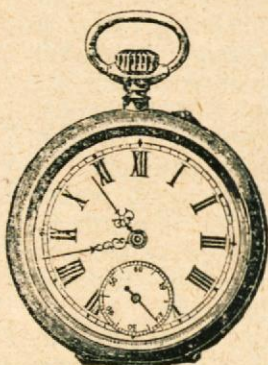
v Kranju (poleg lekarne)

Ustanovljeno leta 1885

**Prva in največja zaloga
ur, zlatnine in srebrnine.**

Ceniki zastonj in poštnine prosti.

! Strogo solidna in poštna postrežba. !

Suhe gobe

in druge deželne pridelke v vsaki
množini po najvišjih dnevnih cenah
kupi

M. RANT, KRANJ

trgovina mešanega blaga in deželnih pridelkov

Trboveljski in češki premog.

Restavracija pri kolodvoru

priporoča dobro kuhinjo, pristna vina, češko
budjeviško pivo. Lep senčnat vrt.

5 52-14

**Najbolj varno naložen denar v vsem
političnem kranjskem okraju!**

Mestna hranilnica v Kranju

obrestuje hranilne vloge po

**Splošni rezervni zaklad
(lastno premoženje) nad
352.000 kron!**

Hranilnica posoja na zemljišča po 5 1/2% na leto
in na amortizacijo v 45 letih, tako da na primer
dolжник v teku 45 let popolnoma poplača poso-
jilo 100 kron z obrestmi vred, ako plačuje vsa-
kega pol leta po 3 krone.

Koncem leta 1913. je bilo
stanje hranilnih vlog nad

5 milijonov 442 tisoč kron.

Posojil na zemljišča ter posojil občinam
nad 4 milijone kron.

4 1/2%

brez odbitka rentne-
ga davka, katerega
plačuje hranilnica iz
lastnega. Narasle in
nedvignjene vlozne
obresti pripisuje h ka-
pitalu vsakega pol leta
— to je dne 30. junija
in dne 31. decembra
— ne da bi bilo treba
vlagateljem se zgla-
šati radi tega pri hra-
nilnici.

Za varnost hranilnih vlog jamči poleg
lastnega rezervnega zaklada mestna občina
Kranj z vsem svojim premoženjem in z vso
svojo davčno močjo. Da so hranilne vloge
res varne, priča zlasti to:

**da vlagajo v to hranilnico tudi so-
dišča denar mladoletnih otrok in
varovancev, ter župnišča cerkveni
denar.**

Ta najstarejši denarni
zavod v **Kranju**

uraduje na rotovžu

vsak delavnik od 8. do 12. ure dopoldne in od 2. do
4. ure popoldne.

1 12-11